

Superiori: S. Alph. n. 89. Quae vero nunc mutatio hac in re facta vel praeparata sit, n. 875 indicatum habes. Imo aliter etiam ex sese jam saepe expedit, ut aut reus aut confessarius literis petat facultatem absolvendi, ne forte onus postea comparendi poenitentis humeris impositum maneat. Ii enim soli simpliciter liberi ab onere isto, postquam absolutionem sine facultate acceperunt, semper censebantur, qui perpetuo impediti essent, tum quominus S. Pontificem, tum quominus Episcopum adirent: quod sane casus rarus est¹.

2. Quinam et quo sensu legitime impediti dicantur a S. Alphonso, disce ex iis, quae dicta sunt *de poenit.* sect. III. cap. 1 art. 4 § 2.

3. In quaestione a nonnullis agitata, num ille, qui Romanum Pontificem adire non valeret, *pro arbitrio suo* tam bene a quolibet confessario, quam a suo Episcopo absolvi posset, hoc negandum esse arbitratus sum. Verum nunc post decretum S. O., quod habes n. 410, haec vix ullius momenti sunt. In casibus autem *occultis ordinarie S. Pontifici reservatis* omnino adeundus est Episcopus.

Caput II.

De prima censurarum specie, seu de excommunicatione.

§ 1.

Generalis notio.

⁸⁸¹ I. Excommunicatio est gravissima omnium censurarum, estque vi nominis et re ipsa exclusio a communicatione fidelium, seu exclusio ab illis bonis, quorum fideles qua fideles, i. e. qua membra Ecclesiae, participes sunt.

Ab illis igitur bonis, quorum valida participatio ecclesiasticae potestati subdita est, ita excluduntur excommunicati, ut ne valide quidem eorum participes fieri possint, ab aliis spiritualibus bonis ita excluduntur, ut eorum participatio saltem non liceat.

II. Attamen plenum suum effectum illa excommunicatio non habet, nisi in *vitandis*, seu in iis, qui neque ipsi cum fidelibus communicare possunt, neque a fidelibus recipi possunt, seu quibuscum fideles communicare nequeunt. Distinguuntur enim post Constit. Martini V. „*Ad evitanda scandala*“² excommunicati *tolerati* et *vitandi*. Cum toleratis igitur reliqui fideles libere agere possunt etiam in sacris actionibus; et quamquam haec pristinae severitatis relaxatio solummodo in favo-

in aliis silentio praetereatur, signum esse, legislatorem velle in solis causis prioribus illam legem sustinere. Quae est ratio non spernenda. Et haec opinio, quoniam a compluribus scriptoribus etiam tenetur, ut a D'Annibale, Pennachi, Varceno, Marc, Heiner etc., practice probabilis evasit.

¹ Quamquam dicitur obligatio personaliter se sistendi R. Pontifici, id tamen non sic intelligitur, quasi R. Pontifex ipse omnium confessiones excipiat atque poenam statuatur, sed id facit per specialem suum delegatum, Poenitentiarium pro foro interno in Urbe munere fungentem, aut per Inquisitorem pro certis causis publicis: quem proin loco Pontificis reus adire deberet. Simile quid intellige de Poenitentiaro ecclesiae cathedralis. Per literas autem, ut jam dictum est, recurritur ad S. Poenitentiarium.

² Vide Hardouin *Concil.* t. VIII. col. 892.

rem et gratiam fidelium facta est, indirecte tamen ipsorum excommunicatorum poena multo levior evasit.

III. *Vitandi* hi soli sunt: 1) nominatim excommunicati et denunciati; 2) notorii clericorum percussores, etsi excommunicationis publica et juridica declaratio ipsius percussoris facta non est.

IV. Communicatio cum vitandis sine causa excusante per se qui-⁸⁸²dem peccatum est, plerumque tamen veniale peccatum tantum (quae-
nam communicatio grave peccatum sit, v. infra); eaque antea punie-
batur *excommunicatione minore*; nunc vero Constitutione „*Apostolicae Sedis*“ sublata est excommunicatio minor ipso facto incurrenda; imo prohibitio cum vitando communicandi in civilibus ordinarie loquendo non videtur amplius tam stricte urgere; quum communis socialis vitae conditio hodie videatur causa excusans esse, quam in singularibus casibus probari non oportet.

V. Excommunicatio minor id infert, ut, qui ea teneatur, ante absolutionem 1) non possit licite sacramenta recipere, 2) neque licite eligi ad beneficia et dignitates ecclesiasticas. Utrumque sub gravi prohibetur: S. Alph. 147—150.

Absolutio vero hujus censurae dari poterat a quolibet approbato confessario.

Plenior declaratio. Nota ad II. 1. Quamquam ceteri fideles cum ex-⁸⁸³communicato tolerato agere et conversari possunt: *licet* iis tamen, si excommunicatio notoria est, illum vitare, eumque a Missa, officiis divinis etc. excludere vel *expellere*, idque etsi clericus sit: v. S. Alph. l. 7 n. 137, Thesaurus p. 2. ad vocem „*censura*“ c. 10.

2. Probabilius *censura* non obstat (S. Alph. n. 139), quominus fideles cum tolerato etiam in divinis communicent sine aliqua speciali causa vel necessitate. Haec autem communicatio *in divinis*, ut per se patet, intelligitur de ritu catholico, non de ritu acatholico, quantumvis acatholicus inter toleratos numeretur. At quamquam *censura* non obstat, obstare tamen potest in quibusdam actionibus ratio scandali vel cooperationis ad peccatum: de quo cf. n. 889 in fine.

Ad III. 1. Ut aliquis tamquam *notorius clerici percussor* vitandus sit,⁸⁸⁴ crimen debet ita notorium esse, ut „factum non possit aliqua tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari“: ita Const. „*Ad evitanda*“. — Igitur 1) *de facto* debet publice constare; 2) insuper quaedam juris notorietas requiritur, ut reus vel de crimine convictus sit in iudicio, vel ipse in iudicio confessus sit (S. Alph. n. 144), vel ipse palam de scelere commisso gloriatu sit cum contemptu ecclesiasticae poenae; at non requiritur, ut iudex excommunicationem declaret. — „Percussores autem clericorum“ num non tantum ipse executor, sed etiam mandantes, consulentes etc. sint secundum can. „*Si quis suadente diabolo*“, vide infra n. 945.

2. Ut aliquis tamquam *nominatim excommunicatus* debeat vitari, requiruntur haec: 1) debet denuntiatio fieri publice vel in publico loco (post citationem vel monitionem, quatenus necessaria est); 2) debet a legitimo iudice non tantum declarari, crimen illud et illud esse commissum, sed excommunicationem esse contractam; 3) reus in generali aliqua expressione tantum comprehendi non potest, sed debet proprio suo nomine, aut iis

saltem verbis designari, quae solam hanc individuum personam expriment; 4) ut extra territorium Superioris denuntiantis aliquis vitari debeat, saltem requiritur, ut in illo extraneo loco etiam notoria evaserit aut brevi omnino evasura sit illa juridica denuntiatio: S. Alph. n. 137.

Similiter de percussione clerici, si causa est, cur excommunicatus sit vitandus, in loco, de quo agitur, notorie constare debet; privata unius alteriusve cognitio non sufficit, ut excommunicatus vitari debeat, aut etiam aliquando, ut possit vitari, siquidem pro variis circumstantiis ejusmodi evitatio potest peccatum contra caritatem esse. Cf. S. Alph. n. 145 et 78; Tamburini l. 10 (*de censuris*) tr. 1 c. 3.

Adde 5) At postquam semel constitit, aliquem esse vitandum, tandiu vitari debet, donec constet, saltem testimonio hominis fide digni — aliquando ipsius rei testimonium sufficit — de data absolutione. S. Alph. n. 146.

§ 2.

Effectus formales excommunicationis singillatim expenduntur.

⁸⁸⁵ Supra dictum est, excommunicationem dicere exclusionem a communione fidelium. Nexus igitur vitalis, qui est inter membra et totum corpus mysticum seu morale Ecclesiae, et inter singula membra mutuo inter se adjuvantia, relate ad excommunicatos solvitur. Quapropter incurritur:

I. Privatio suffragiorum communium.

Suffragia intelliguntur preces et spiritualia bonorum operum auxilia, quibus unus ab altero apud Deum juvatur maxime per modum impetrationis, vel etiam propitiationis et satisfactionis. Nititur haec mutua fidelium opitulatio in communione Sanctorum.

1. Excommunicati privantur iis orationibus, quae nomine Ecclesiae a publicis ministris Deo deferuntur; quia exclusi sunt a legitima auctoritate e numero eorum, pro quibus Ecclesia per suos ministros orare intendit, neque amplius deputantur ministri, ut pro illis excommunicatis orent. Tota enim haec deputatio tandem ab auctoritate supremi Ecclesiae rectoris, R. Pontificis, pendet.

2. Privantur iis suffragiis, quae sine speciali intentione seu applicatione orantium per privatas christianorum orationes et bona opera in totum corpus Ecclesiae et singula membra propter solum illum nexum redundant, qui omnes in unum spirituale corpus, cujus caput Christus est, conjungit.

Propter opera bona singulorum Ecclesia tamquam unum corpus Deo placet, et quo magis haec Ecclesia Deo placet, eo facilius et abundantius singulis ejus membris, qui vitalem nexum servaverunt, intuitu totius Ecclesiae gratias suas Deus largitur. Neque a peccatoribus seu membris aegrotis et putridis omnis talis influxus arcetur; at in excommunicatos non derivatur, utpote qui dissecta sint a reliquo corpore membra. Sicut talis communio bonorum pro tota Ecclesia existit, ita *intra* Ecclesiam singulae societates, ut religiosi ordines, inter sua membra singularem et specialem bonorum spiritualium communionem habent. Ad hanc communionem admittere, aut ab illa excludere, illius est, qui universalem talis so-

cietatis gubernationem habet: siquidem ipsius est, nova membra societati aggregare, idque sive plene, sive ex parte, atque etiam eodem modo membra rescindere. Totius vero Ecclesiae universalem curam S. Pontifex habet. Quare ipsius est et eorum, quibus ipse eam potestatem facit, et ad hanc bonorum operum communionem admittere et ab ea excludere.

3. Eodem modo, vel potiore jure excommunicati excluduntur a participatione omnium indulgentiarum, non tantum, quatenus extra statum gratiae sunt, sed etiam quatenus, contritione quidem cum Deo reconciliati, a vinculo excommunicationis nondum soluti sunt. The-saurus enim Ecclesiae, ex quo indulgentiae conceduntur, aperitur et clauditur secundum justam voluntatem supremi Ecclesiae capitis, cui Christus hanc dispensationem concessit.

4. Quae n. 2 et 3 notata sunt, eodem modo valent de vitandis⁸⁸⁶ et de toleratis. Quoad orationes vero, quae a publico ministro nomine Ecclesiae fiunt, illud discrimen intercedit, ut *nullus* quidem excommunicatus sive toleratus, sive vitandus inclusus sit in numero fidelium eorum, pro quibus Ecclesia per ministros suos orat, sed quod vitandus ne includi quidem possit, *possit* vero speciali actione ministri *toleratus*. Nam quum Ecclesia non amplius prohibeat fideles sive laicos sive clericos, quin admittant ad sacrarum functionum et liturgiae praesentiam toleratos: consequens est, ut clerici, etiam sacras functiones exercentes et ut ministri Ecclesiae pro omnibus adstantibus orantes, licite pro toleratis orent, seu communium orationum eos participes *faciant* — id, quod intelligi debet ad eum finem fieri, ut excommunicatus convertatur¹.

5. Privatim orare pro excommunicatis sive toleratis sive vitandis nemo prohibetur, sed laudabile est et ab Ecclesia commendatur. Imo etiam in sacra functione Feriae VI in Parasceve Ecclesia jubet ministros suos orare pro omnibus, etiam excommunicatis, pro schismaticis et haereticis, ut omnes gratiâ divinâ illuminati et moti ad Christum ejusque Ecclesiam convertantur.

Fuse de hac quaestione tractat Suarez *de censuris* disp. 9, nostro tempore Kober *der Kirchenbann* cap. 6 § 1.

II. Privatio sacramentorum recipiendorum.

⁸⁸⁷

1. Est regula ab omnibus admissa, excommunicatum sub gravi prohiberi a sacramentis recipiendis, quamdiu excommunicationi subiacet. V. Decret. l. 5 tit. 39 cap. 59 „*Si quem*“, quo illa exclusio minori excommunicationi et a fortiori majori excommunicationi attribuitur: cf. Suarez l. c. disp. 10; S. Alph. n. 158.

2. Excommunicatio qua talis tamen, quae recipientem liget, nullum sacramentum facit irritum. Suarez l. c. sect. 3, S. Alph. n. 159.

Videlicet fieri propter excommunicationem sacramenta irrita, ne cogitari quidem potest nisi relate ad sacramenta matrimonii et poenitentiae,

¹ Quae de Missa celebranda pro excommunicatis teneri debent, habes supra *de Missae sacrificio* n. 176 et 177.

quum eorum valor indirecte aut directe *pendeat ab Ecclesia*, reliquorum autem valor ab Ecclesia attingi nequeat. Quapropter si quaeritur, utrum revera propter excommunicationem haec duo sacramenta fiant irrita, quaestionis solutio ab eo dependet, utrum Ecclesia 1) excommunicationem staterit impedimentum matrimonii dirimens, 2) utrum cuilibet sacerdote jurisdictionem in peccata hominis excommunicati subtraxerit annon. Primum nemo asseruit unquam, imo ejusmodi matrimonium manifeste pro valido ducitur in Decretal. l. 4 tit. 7 c. 6 „*Significasti*“. Secundum asseritur quidem a compluribus, ut Sylvest., Palud., Gabr., S. Antonin., Soto, Lugo *de Euch.* d. 14 n. 105; attamen S. Alph. cum Suarez pro „*veriore*“ habet sententiam „*communissimam*“, excommunicatum non subtrahi ita jurisdictioni sacramentali, siquidem nusquam Ecclesia id expresserit.

Sed probe notandum est, per excommunicationem qua talem quidem non fieri sacramentum poenitentiae irritum; fieri vero communiter ex indignitate excommunicati et defectu debitae dispositionis. Quapropter tum tantum valide conferri potest, si praeter jurisdictionem in confessario in poenite adest aut ignorantia aut gravis necessitatis excusatio. Nam:

3. Si gravis necessitas adest, e. g. periculum gravis infamiae et similia, excommunicatio non obstat, quominus sacramentum (Eucharistia et tum etiam antea poenitentia) licite suscipiatur.

Haec autem necessitas in *vitando*, imo in quolibet notorie excommunicato vix potest contingere; facilius in eo, qui occulta excommunicatione ligatur. At pro absolutione *sacramentali* illius, qui *reservata* excommunicatione ligatur et, quamquam resipuit, legitimum Superiorem adire nequit: timor manendi diutius in statu peccati gravis necessitas putatur; S. Alph. l. 7 n. 86 (cf. l. 6 n. 265 et 585) refert sententiam, ex qua pro diversa poenitentis conditione atque desiderio durum existimetur, si quis etiam per biduum tantum in statu peccati relinquatur: quam, etsi non expresse reprobatur, sed nec approbare quidem videtur, quia in tali spatio non adsit morale periculum mortis. Gravior causa sane requiritur ex n. 410 *pro tollenda ipsa censura*.

4. Qui admittunt ad sacramenta nominatim excommunicatum, ipsi incurrunt: a) excommunicationem Papae reservatam, si *sponte et scienter* admittunt eum, qui a Papa nominatim excommunicatus est; b) interdictum ab ingressu ecclesiae, si utcunque aliquem ab alio nominatim excommunicatum admittunt (cf. infra Bullam „*Apostolicae Sedis*“).

III. Privatio sacramentorum administrandorum.

1. Excommunicatio per se *sub gravi prohibet* sacramentorum administrationem et SS. Missae celebrationem, at irritas non facit illas actiones, nisi forte quoad sacramentalem absolutionem jurisdictione privaverit: v. Decretal. l. 5 tit. 7 fere totam, praecipue cap. 10 „*Si celebrat*“.

2. Quemlibet excommunicatum sive toleratum, sive vitandum excusat ab hac prohibitione gravis necessitas sive propria sive aliena.

3. Toleratum insuper excusat petitio aliorum fidelium. Nam quum illis interdictum non sit, in divinis cum tolerato communicare, iste

favor nullus esset, nisi etiam tolerato, si rogaretur, communicare cum fidelibus liceret.

Explicatio. Ad 2. nota: 1) Propter alienam necessitatem excommunicato vitando licet moribundis administrare sacramenta, quando alius minister deest; imo tunc, saltem si rogatur, ministrare *debebit*.

2) Propria necessitas, quae in vitando quidem rarissime aderit, est v. g. gravis timor infamiae vel scandali, quod ex omissione sacramenti administrandi sequatur (at communiter potius ex ipsa administratione gravissimum scandalum sequeretur); aut gravis metus incussus citra injuriam religionis vel scandalum. Cf. Suarez l. c. disp. 11 sect. 1.

3) Quamquam in certis casibus excommunicatio administrationi sacramenti non jam obstat: erit certe obligatio — in quantum fieri potest — ante sacramenti collationem vel confectionem recuperandi status gratiae sanctificantis; alioqui sacrilegium committitur.

Ad 3. Etiam si fidelibus licet, cum toleratis etiam in divinis communicare: tamen periculum, ne excommunicatus *indigne* sacramentum ministret, aut alia scandali ratio prohibent, quominus sine sufficienti causa, majore vel minore, ab eo sacramenta petantur, quem excommunicatione ligatum esse cognoscitur. Attamen si de occulta excommunicatione agitur, notabilis utilitas propria, etsi non adeo gravis, ratio est, cur ejusmodi ministrum fidelibus adire liceat.

IV. Privatio officiorum divinatorum.

„*Divina*“ simpliciter dicta latiore sensu sumpta comprehendunt: 860
1) Ss. Missae sacrificium aliaque publica officia liturgica, 2) sacramenta, 3) ecclesiasticam sepulturam; si vero pressius sumuntur, „*divina officia*“ distinguuntur aliquando a sacramentis, imo interdum a sacramentis et sepultura ecclesiastica.

Hic in sensu illo restrictiore sumuntur, non quod excommunicati solummodo illis officiis divinis priventur, quae strictiore illo sensu ita appellantur, sed quia de aliis membris, sacramentis et sepultura, jam actum est, vel agetur infra.

1. Prohibentur igitur excommunicati, quominus non tantum sacras illas et a publico ministro faciendas actiones exercent, sed etiam iis assistant. V. Decretal. l. 5 t. 39 cap. 43 „*Responso*“ etc. Imo haec omnia ex prohibita communicatione fidelium cum excommunicatis vitandis satis colliguntur et ex aliis sanctionibus, quibus poena gravi in clericos animadvertitur, qui excommunicatos illos ad sacra recipiant.

2. Sacrae illae functiones sunt imprimis: sacrificium Missae, officium divinum in choro peragendum, aliae functiones, quae secundum liturgiam a sacris ministris publice in templo peraguntur, ut benedictio palmarum, candelarum in festo Purificationis, consecratio oleorum, ecclesiae consecratio, exsequiae defunctorum, benedictio nuptiarum, expositio Sanctissimi etc. Imo quando de *exercendis* sacris functionibus agitur, excommunicatus ab *omni* exercitio ordinis sacri sub gravi arcetur, nisi excommunicatus toleratus id agat rogatus ab aliis, aut nisi fiat ex necessitate (v. supra de privatione sacrament.). Cf. ea, quae infra de irregularitate ex „*violatione censurae*“ dicuntur.

3. Nullus excommunicatus prohibetur concioni assistere: v. cap. „Responso“ supra citatum.

⁸⁹¹ 4. Quamquam vi legis per se spectatae omnes excommunicati a divinis officiis excluduntur, ita ut, si assistant, graviter peccent: tamen in favorem fidelium ille rigor *toleratis* mitigatus est, ita ut saltem invitati et rogati a fidelibus licite possint assistere; imo illa assistentia quoad divina officia pro *toleratis* non videtur hodie amplius tam severe prohibita. Ita *probabiliter* Comment. Reat. in Bullam „Apostolicae Sedis“ cap. II. art. 1 „Praenotanda“.

NB. Quod imprimis valet de heterodoxis acatholicis. Nam in foro externo quidem pro excommunicatis habentur, quum de interna eorum bona fide Ecclesia non iudicet: at non solummodo subjective, quod nihil sciunt de prohibitione, sine peccato sacris catholicorum assistunt, etiam non specialiter invitati, sed etiam objective pro illis heterodoxis prohibitio illa multo minus amplius viget, quum ubique passim non tantum permittatur, sed etiam desideretur ab Ecclesia, ut praesentes videant et percipiant tum veram liturgiam, tum veram doctrinam.

5. Excommunicati autem vitandi omnino excludendi sunt a divinis officiis, et si se illis ingerunt, monendi sunt primum, ut exeant; si nolunt, vi expellendi seu extrahendi (non tamen violenter laedendi vel injuria afficiendi); si expelli nequeunt, fideles debent recedere, sacerdos vero, si Missam celebrat et consecrationem vel canonem jam incepit, pergere quidem debet cum ministro usque ad sumptionem SS. Sanguinis, dein recedere et reliquam Missam in sacristia peragere aut in alio loco decenti: v. S. Alph. n. 176 et 177.

NB. Etsi vitandus clericus est, expelli debet — quamquam sine personae laesione —; neque propterea incurritur casus canonis: „Si quis suadente diabolo“.

6. Quilibet igitur notorie excommunicatus ita expelli potest, ut supra dixi n. 883; tamen eum, quem excommunicatione ligari, *notorium non est*, sic expellere, contra caritatem vel etiam contra iustitiam erit, utpote gravis delicti nondum noti manifestatio.

⁸⁹² 7. Quum per se, lege severe sumpta, excommunicato non liceat divinis officiis assistere, neque hodierna mitior praxis certum, sed solum probabile jus tribuat, ipse excusatur ab obligatione audiendae Missae diebus Dominicis et festivis. Atque probabile est (contra Gobat aliosque) secundum multorum scriptorum doctrinam, eum non delinquere contra *hoc* praeceptum, si negligat absolutionem quaerere atque ita impedimentum audiendi Sacri auferre. — At si quis propter excommunicationem impeditus manet, non quaerens absolutionem, quominus praeceptum paschalis Communionis impleat, communis sententia eum damnat etiam de hoc praecepto violato, quippe quod multo nobilius sit atque quodammodo in *divinum* praeceptum transeat. Hinc etiam omnino dicendum est, eum, qui diu manens in excommunicatione causa est, cur *diu* abstinere debeat ab audiendo Sacro, hoc quoque titulo reum esse gravis peccati, siquidem diu a sacrificio N. Legis abstinere non minus offendit contra *divinam* legem, quam diu abstinere a suscipienda S. Eucharistia.

8. Excommunicatus, si clericus est in sacris constitutus vel beneficiatus, nullo modo deobligatur a recitando Breviario: sed, saltem si vitandus est, non potest cum aliis recitare, multo minus in choro fungi officio hebdomadarii. — Complures scriptores notant, eum etiam in privata oratione, si solus orat, loco „Dominus vobiscum“ dicere debere (sub veniali) „Domine, exaudi orationem meam“; at de hoc minime constat, ut videre est apud S. Alphonsum n. 178.

Privatim cum altero recitare, excommunicato ad summum veniale peccatum est, ut constabit ex dicendis de irregularitate; in choro vero officio hebdomadarii fungi, per se est mortale peccatum, ita ut ne tolerato quidem, nisi propter necessitatem etc. excusetur, id agere liceat.

De socio privatim adhibendo confer, quae Schmalzgrueber l. 5 tit. 39 n. 131 habet, nimirum posse etiam non toleratum advocare socium ex aliqua necessitate vel utilitate, praesertim si hic ei subditus sit; nam subditum sive famulum non privari communionem domini sui in iis, in quibus inservire ipse tenebatur. Cf. Gury-Ballerini II. n. 962 not.

V. Privatio sepulturae ecclesiasticae.

Quamquam ante Constitut. „Ad evitanda“ quilibet excommunicatus ⁸⁹³ privandus erat sepulturâ ecclesiasticâ: tamen quum sepultura non sit aliquid, quod agat excommunicatus, sed quod alii fideles cum ipso vel circa ipsum agunt, essenziale discrimen inter excommunicatos toleratos et vitandos hac in re exinde ortum est.

1. Vitandus, qui sine signis poenitentiae decessit, non potest ecclesiastico ritu sepeliri, imo si in loco sacro sepultus est, exhumandum est cadaver, locus vero, *utpote pollutus*, reconciliandus est. Ita tum ex aliis locis juris canon., tum ex iis, quae agunt *de consecrat. et exsecratione*.

2. Vitandus, qui absolvi non poterat, attamen poenitentiae signa dedit, etiam post mortem absolvendus est, dein in loco sacro sepeliendus. Quodsi ante absolutionem sepultus est, *supplenda est absolutio*, sed non censetur locus sepulturae pollutus.

3. Toleratus, qui *notorie* excommunicatus est, si sine signo poenitentiae vel reconciliafionis cum Ecclesia desiderii decessit, etiam privandus est sepulturâ ecclesiasticâ, imo si sepultus est in loco sacro, inde removendus est. At locus ille reconciliatione non indiget; id quod valet etiam, si notorie haereticus in loco sacro sepultus est: v. S. Alph. l. 6 n. 366 ex Lugo *de Euchar.* d. 20 n. 57.

Sunt vero, qui hanc sepulturae privationem potius quam a censura ab eo repetunt, quod defunctus aut ut publicus peccator se gesserit, aut ut haereticus vel schismaticus plane extra communionem Ecclesiae vixerit, ita ut sine scandalo non possit sepeliri. Castropal. *de censuris* d. 5. p. 4 § 3 n. 10 haec habet: „Post Extravag. „Ad evitanda“ nemini est neganda sepultura ecclesiastica vi alicujus censurae vel sententiae, nisi prius fuerit ea censura vel sententia denunciata.“ Ergo quotquot denunciati non sunt, si sunt sepulturâ christianâ privandi, privantur alio titulo accedente, ut haeresis, schismatis, publicae impenitentiae titulis.

4. Admissio ad sepulturam, si agitur de nominatim excommunicato, punitur:

1) interdicto ab ingressu ecclesiae („*Apostol. Sedis*“ ser. VI. n. 2);
2) excommunicatione Rom. Pontifici reservata, si clerici sponte et scienter exsequias faciunt circa eum, qui nominatim a Papa excommunicatus est (*ibid.* ser. II n. 17);

3) excommunicatione non reservata ii puniuntur, qui mandant vel cogunt tradi ecclesiasticae sepulturae quoslibet nominatim interdictos vel excommunicatos, aut notorios haereticos (*ibid.* ser. IV n. 1).

894 VI. Privatio jurisdictionis ecclesiasticae.

1. Excommunicatus vitandus omni jurisdictione ecclesiastica privatur sive externi, sive interni fori. Quare leges ferre, censuras infligere, sententiam dicere, beneficia conferre, approbationem dare, sacramentaliter absolvere valide non potest. — Relate ad sacramentalem absolutionem excipe articulum mortis.

2. Excommunicatus toleratus, quamdiu titulo suo privatus non est, *valide* quamlibet jurisdictionem exercet: hoc enim necessario consequitur ex concessione fidelibus facta cum tolerato communicandi, quae inanis esset, nisi in illius officio sine periculo frustra agendi cum eo communicare valerent.

3. Sed excommunicato tolerato ipsi ex sese ne jurisdictionem quidem exercere licet; idque grave peccatum est, nisi levitas materiae excusat; rogatus autem a fidelibus, aut necessitate alioqui grave damnum incurrendi coactus et valide et licite agit.

895 VII. Privatio beneficiorum.

1. Quilibet excommunicatus sive notorius sive occultus inhabilis est ecclesiasticis beneficiis *obtinendis*. Collatio igitur excommunicato facta tum ex parte conferentis, tum ex parte accipientis graviter peccaminosa est atque eo ipso irrita et nulla, neque ullum jus ad fructus creare potest: excipe, si collatio ab ipso S. Pontifice scienter fit. At si collatio fit erga absentem, qui tempore collationis excommunicatus non erat, evasit autem excommunicatus ante acceptationem: alii putant, eum acceptare *valide* posse atque ita collationem perfectam reddere (ita Covarruvias P. I. in cap. *Alma mater* § 7 n. 4), alii, ut Kober (*Kirchenbann* cap. 6 § 5 pag. 347), id negant. Quum prior opinio probabilis sit, ejusmodi homo etiam licite acceptet, si in animum induxerit, quam primum quaerere absolutionem.

2. Nulla excommunicatio eo ipso privat beneficio *jam obtento*; atque ita ipse vitandus etiam beneficium saltem retinet. Non idem omnino de fructibus beneficii percipiendis dici potest: quos excommunicatus saltem non omnes retinere valet, siquidem incapax est implendi omnia officia, propter quae fructus beneficii suos facit; imo si vitandus est vel notorie excommunicatus, a Superiore ecclesiastico privandus est beneficii administratione et fructuum perceptione. — Quodsi per annum in excommunicatione perseveravit, non fructibus solum, sed ipso bene-

ficio per judicem privari potest. — Attamen si aut per se aut per alterum officia omnia implet — id quod in occulte excommunicato facile contingere potest — fructibus ex se privatus non est, neque iis restituendis obnoxius.

Hinc collige: Si parochus aliquis nominatim excommunicatus atque propterea vitandus est, tamen valide matrimonio parochianorum assistit, quamdiu beneficio parochiali privatus nondum est; sed parochiani non tenentur, neque possunt licite eum assistendi causa invitare eumve adire, sed alium delegatum adire debent, qui si diu deest neque provideri potest, solis testibus sint contenti.

VIII. Privatio communicationis forensis.

1. Vitandus in foro ecclesiastico non potest publicum munus gerere.⁸⁹⁶ Id enim natura sua sequitur ex eo, quod neque ipse cum fidelibus, neque fideles cum ipso agere possint in iis, quae ecclesiastica sunt. — Attamen ne injuriam impune pati debeat, conceditur ei, ut appellationem instituere et prosequi possit, et in iudicium actus se tueri.

2. Ex jure Romano privabatur vitandus similiter communicatione in foro civili, ita ut neque iudex, advocatus etc., neque actor, testis etc. esse posset. Imo etiam ab aliis muneribus, ut tutoris, testamenti exsecutoris ipso facto excluderetur. Hae vero dispositiones a recentibus juribus expunctae sunt.

3. Toleratus nulla communicatione forensi ipso facto privatur; at in omnibus illis, in quibus vitandus exclusus est, toleratus iudice *repelli* potest ab iis, quorum forte interest.

IX. Privatio communicationis civilis.

Quae hodie non videtur vigere, nisi aliqua specialis ratio ex ipsa⁸⁹⁷ criminis natura appareat, et nisi excipias aliquatenus actionem cum illo *orandi*. Nam etiam ad privata devotionis exercitia, nulla causa excusante, vitandum admittere, non puto licere. — De cetero vero rationes illae, quae jam diu ut *causae excusantes* afferebantur, propter quas civilis communicatio licita in singulis casibus fieret, hodie tam late patent, ut eae vix non pro quolibet adsint. Sed lex aliqua, si *communiter* servari amplius non potest, vi sua censetur destituta esse, etsi ab aliquo in particulari servari possit.

Complementi igitur causa accipe actiones, quae in civili commercio praecipue prohibebantur, nisi causa justa excusaret, hoc versiculo memoriali comprehensas:

„*Os, orare, vale, communicio, mensa negatur.*“

Cf. S. Alph. l. 7 n. 188 sqq. ex c. „*Excommunic.*“ caus. 11 q. 3: adverte tamen, solos *vitandos* respici.

1. *Os* intelligitur osculum pro omni signo *familiaritatis*.

2. *Orare* intelligitur omnis communicatio in divinis, de qua supra; at non tantum publica, sed *sub veniali* etiam privata cum excommunicato oratio, nisi status subjectionis excuset.

3. „*Vale*“ est salutatio *honorifica*, i. e. honoris exhibendi causa facta; ergo: 1) non resalutatio, neque 2) — idque probabiliter — ea salutatio, in cujus omissione non tantum officii praeteritio, sed positiva dehonoriatio seu

contumelia contineatur, neque 3) alia merae urbanitatis signa: v. S. Alphonsum n. 192.

4. *Communio* intelligitur: contractus, societas, cooperatio, cohabitatio; at haec cohabitatio, concursus ad idem opus et similia non dicuntur illicita, si casu fiunt, non per modum societatis. S. Alph. n. 194.

5. *Mensa* est convictus, convivium per modum societatis, invitatio ad mensam etc.; non vero prohibitum censebatur, quominus aliquis in eodem hospitio cum excommunicato mensae assideret. S. Alph. n. 195.

NB. 1. Si *eam* communicationem in divinis excipias, de qua jam supra dictum est, mere civilis communicatio generatim non censebatur *mortale* peccatum esse. At *potest esse mortale etiam nunc*: 1) ex periculo perversionis; 2) ex ejusmodi communicatione, quae contumaciam excommunicati confirmet; 3) ex cooperatione in ipso crimine (de quo cf. infra, quae de *singulis excommunicationibus* dicentur).

898 NB. 2. Causae excusantes, quae jam dudum efferebantur ut rationes, ex quibus liceret civiliter cum vitando communicare, initium sumpserunt a tempore S. Gregorii VII. Ille enim in Concil. Romano IV. — quamquam *ad tempus* — a lege communicationem prohibente exemit „uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos et servientes, et omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, et illos, qui ignoranter excommunicatis communicant seu illos, qui communicant cum iis, qui communicant excommunicatis“; v. c. (103) „*Quoniam*“ caus. 119. 3. — At decursu temporis moderatio illa, nedum cessaverit, stabilita et aucta est (cf. Kober l. c. § 7 p. 388 sqq.), ita ut *hac regula exceptiones* contineas:

„*Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.*“

1. *Utilitas* tum spiritualis ipsius excommunicati, tum quaelibet notabilis, quam alter ab excommunicati consortio perciperet.

2. *Lex* est vinculum matrimoniale, vi cuius uxori cum viro excommunicato vivere permittitur, nisi 1) jam antea legitimum divortium factum sit, aut 2) excommunicatio lata nominatim propter haeresim, aut 3) matrimonium ipsum illegitime initum causam dederit excommunicationi — in quo casu vita conjugalis ex parte uxoris sit communicatio *in crimine criminoso*.

3. *Humile* intelligitur de quolibet statu subjectionis, ut famulorum, filiorum-familias, imo etiam filiorum jam emancipatorum et similibus. Item vice versa cum famulis, filiis etc. forte excommunicatis permittebatur dominis, parentibus communicare: v. S. Alph. n. 203 et 204.

4. *Res ignorata* exprimit quamlibet, i. e. sive juris sive facti, ignorantiam, ita ut, quamdiu ignorem aliquem excommunicatum eumque vitandum esse, liceat mihi cum eo communicare (S. Alph. n. 205); idque verum dicit S. Doctor, etsi ignorantia sit vincibilis et crassa.

5. *Necesse* dicit quamlibet cujusvis necessitatem gravem, sive hominis excommunicati, sive alterius, quae sine communicatione cum excommunicato auferri vel evitari non possit; eaque vix non inclusa est in n. 1. „*Utile*“, nisi hoc discrimen attendas, quod sola utilitas excommunicati temporalis non sufficit, sufficit necessitas.

§ 3.

Effectus excommunicationis mediati.

Hucusque actum est de effectibus excommunicationis, quos for-⁸⁹⁹ males vocare licet vel immediatos, quibus ipsa excommunicationis natura declaratur. Sunt autem alii quoque effectus, qui cum ea conjunguntur vel ortum ex ea ducunt, interposita alia post excommunicationem excommunicati culpa:

1. *Irregularitas*, quae inducitur violatione censurae: de quo vide infra de irregularitatibus. At hic non est solius excommunicationis effectus proprius.

2. *Suspicio haeresis*, quae inducitur, quando aliquis post legitimas monitiones non respicit, sed in excommunicatione obdurato animo *per annum insorduit*, ut legere est Trident. sess. 25 *de ref.* cap. 3.

Quapropter in hoc casu potest, quaecumque causa fuit excommunicationis, „*Inquisitio haereticae pravitatis*“ contra contumacem procedere. Censetur autem illa annua perduratio per se suspicio, quae dicitur „*levis*“; quodsi aliquis ulterius contumax existit, nolens se a suspicione haeresis purgare, fit suspectus *vehementer*, atque post alterum annum insordescitiae declarandus erit *haereticus*: v. Thesaurum p. 2 ad vocem „*Insordescitiae*“ n. 1.

3. *Insordescitiae* per annum producta habetur pro probatione illius criminis, propter quod excommunicatio inflicta est: v. Thesaurum ibid. n. 3.

4. Etsi in ipsa excommunicatione reus non privatur beneficio, tamen postquam per annum in ea insorduit, a iudice beneficio privari potest: Thesaurus ibid. n. 5.

Illam autem poenarum aggravatio non ita ad alias quoque censuras praeter excommunicationem referri debet.

Caput III.

De secunda censurarum specie seu de suspensione.

§ 1.

Notio et divisio.

Suspensio est censura, qua clericus privatur quodam usu potestatis⁹⁰⁰ ecclesiasticae vel functionum sacrarum exercitio. Pro distinctione ab aliis poenis haec nota:

1) Suspensio est poena in solos clericos; 2) ea privat tantum *activo* usu quarundam rerum sacrarum, non usu *passivo* seu receptione: quare nulla suspensio obstat, quominus clericus, si aliter dispositus est, sacramenta ecclesiastica recipere possit, aut defunctus ritu ecclesiastico sepeliatur; 3) suspensio distinguitur a depositione et degradatione, quae sunt poenae per se *vindicativae* et privant non usu tantum et